

SÍRBATÉTEL VAGY ÚJJÁSZÜLETÉS? A KÖZELGŐ 33. ÉVFORDULÓ ELÉ

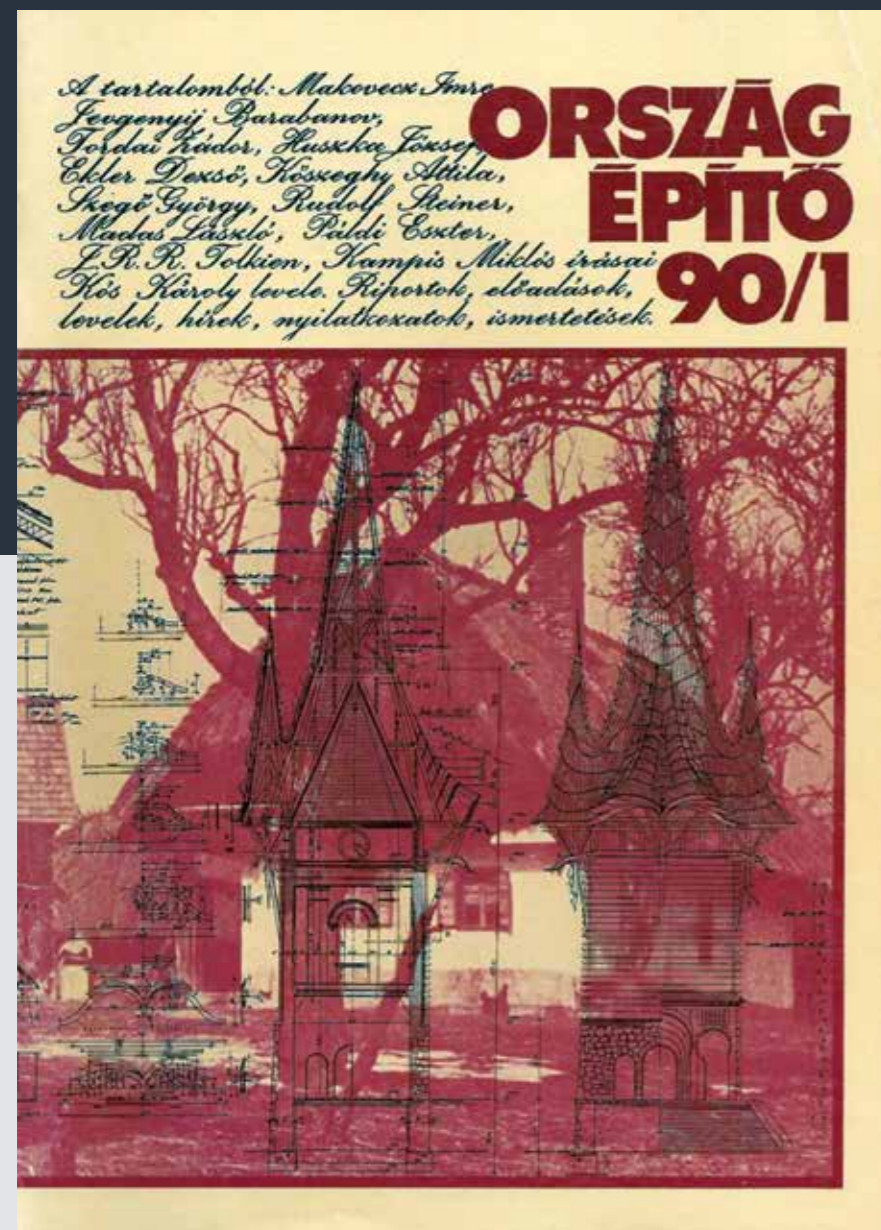
Ertsey Attila

52

„A KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS SZELLEMI NAGYHATALOM.”

Makovecz Imre

Az 1989-ben alakult Kós Károly Egyesülés feladatának tekintette, hogy közreműködjön az ország újjáalakításában. Úgy véltük, rendelkezünk az ehhez szükséges eszmékkel és képességekkel. Érdemes újraolvasni az *Országépítő* első számának négy írását 1990-ből: Makovecz Imre 1989. november című írását, a KKE nyilatkozatát, Kálmán István bevezetőjét a *Szellemi élet, jogrend, gazdaság* című Rudolf Steiner-íráshoz, és Kámpis Miklós cikkét a KKE Szabadiskolájáról.

„megtörténhetett volna” helyére. És ez alól nem ment fel az a tény sem, hogy a rendszerváltás forgatókönyvét Nyugaton sok évvel korábban már elkészítették, és nagyjából terv szerint végbe is ment. Hogy ez így történhetett, annak kizárólagos oka jelenlétünk hiánya. A jelenlét alatt szellemi ébrenlétet értek. Mégis, abban a pillanatban, harminc éve, az, amit Makovecz Imre mondott az Egyesületről, igaz volt.

Elmúlt harminc év. Le kell vonnunk a konzekvenciákat. Reális helyzetképet kell felrajzolnunk az országról és a világról. Ez lehet a kiindulópontja bármiféle, a jövőre irányuló vízióknak. Mert ha van vízió, és az a valóságnak megfelel, akkor semmi sem állhat az útjába.

Az 1990-es KKE-nyilatkozat végén említett rémkép többé-kevésbé beteljesült.

„... nagy a kísértés a vállalkozás szabadabb lehetőségeinek csoportérdek szerint való manipulálására. Annak, ha ez a szellem felülkerekedik, gyilkos következményei lesznek: újra eljön a százezer dözsölő és tízmillió nyomorgó országa, s előlről kezdődik a proletárforradalmak története. A Kós Károly Egyesülésbe tömörült vállalkozók tudják, hogy a vállalkozás ide nem vezethet. Alapvető igazság számukra, hogy a vállalkozások nem járhatnak egy le-

Visszatekintve megállapítható, hogy az eszmék és képességek megvoltak, azonban csak néhány embernél. Az alapító mesterekről és környezetükben pár emberről lehet beszélni, de ez nem volt elegendő egy rendszerszintű áttöréshez. Sokan szegődtek nyomukba, és rájuk – ránk – is igaz, amit Rudolf Steiner mondott a halálos ágyán: „Meghallgattak, de megérteni nem tudtak”. Ezért is jegyezhetette meg Makovecz Imre egyszer

Nádasdladányban: „Sok tanítványt neveltem. A legfontosabbakat azonban nem tudtam átadni nekik. Megakadályozott a tudatlanság és a tehetetlen szemérmesség. Magamra maradtam, most utam vége felé csönd van körülöttem, az Ő csöndje. Csöndjét, más szóval hallhatatlan szavát szolgálja őrzik.”

Az 1989-es szándékok és remények rég elolvadtak, a „megtörtént” lépett a

pusztult nemzet romjain; a vállalkozás és a vállalkozásban megjelenő tevékenység lényege a nemzet önerejének a tetszhalál állapotából való feltámasztása. S tudják, hogy az egyetlen érték, ami úgy-ahogy, de még megmaradt, s amibe még kapaszkodhatunk: a nép vállalkozó kedve és szorgalma.”

Sikerült-e a nemzet önerejének feltámasztása? Az illúziókkal, önáltatással le kell számolnunk. A jelenlegi helyzet ellentmondásos. Sok pozitív eredmény mellett mulasztásaink következményeiben élünk. Egy példát kell hozzak, mely példa összeszövődik a Kós Károly Egyesülés sorsával, és párhuzamos is vele. E példa Orbán Viktor miniszterelnöké. Az ellentmondásos helyzet tökéletesen leképeződik az ő tevékenységében is, de példája sokunkra érvényes, sőt a jelenkori emberiség egészére is.

Orbán Viktor közeli, jó viszonyt ápolt Makovecz Imrével. Imre kiemelkedő tehetségnek tartotta őt, és megkísérelte közvetíteni neki (és nekünk) az antropozófiát, az eszmét, mely – idézet tőle: „... képes lenne megújítani az európai szellemiséget”. A közvetítés nem sikerült. Mit jelent e tény konzekvenciája jelenünkre és jövőnkre nézve? Orbán Viktor rendelkezik egyfajta szellemi érzékenységgel. Ezzel igen messzire el lehet jutni, azonban van egy határ, melynek tudatos átlépéséhez már ennél többre, szellemi iskolázásra van szükség.

Kálmán István pontosan fogalmaz:

„100 éve megjelent Rudolf Steiner, és hozott valamit a világba. Ezt nem fogadták be. Amik létrejöttek mint iniciatívák, formák, azok mára kiélték magukat. Volt egy kegyelmi idő, amivel nem éltünk, és ez lejárt. Valami újnak kell jönnie. Egy krízis közeleg – ezt nem kell valami negatív dolognak tekinteni. Létezik egy szellemvilág. Ha valamit akarunk a világban tenni, azt csak úgy tehetjük, ha cselekedetünk indítékait a szellemi világból vesszük. Radikálisabban kell elmennünk. Ma az emberek nem ezt teszik. Csak az e világból származó gon-

dolatokból meritene. Ebből pedig csak katasztrófa lehet. Az emberiség átlépte a szellemvilág küszöbét, nem tudatosan, illetve most lépegeti át, de nem veszi észre. Nap mint nap találkozunk ennek megnyilvánulásaival. Többektől elhangzott a napokban (Szijjártó Péter, Angela Merkel): az összeomlás bármelyik pillanatban bekövetkezhet. Ez minden szövegösszefüggés, előzmény és folytatás nélkül hangzott el. Mégis van valaki, aki hordozza az újat. Ez az individualitás Makovecz Imre. Ő már maga mögött hagyott mindent, amit mint személyiség e világban létrehozott, és ami személyiségéhez tartozott.”

Vajon igaz-e ez a sarkos kijelentés? Ha igen, miért? Az emberiség a 20. század elején felnőttkorába ért: átlépte a szellemvilág küszöbét. A világ harmóniája felett uralkodó kozmikus értelem lassú visszavonulásban van, azért, hogy az embernek átadja a helyét. Mi azonban mulasztásban vagyunk. A jelenkorban uralkodó káosz ennek következménye. Átléptük a küszöböt, azonban nem tudatosan. És e káosz, vagyis az egzakt és objektív szellemi orientáció hiánya, mely keveredik ösztönös képességekből eredő, öntudatlanul felvett szellemi tapasztalatokkal, mindannyiunk tudatában jelen van. Orbán Viktoréban is. Mindegy, ellenfelei és rajongói mit mondanak róla.

De nézzük konkrétan. Orbán Viktor külpolitikája hibátlan, és megfelel Közép-Európa szellemiségének. Mindez ösztönös érzékenységének és a politika művészetében megnyilvánuló tehetségének köszönhető. Egy határon túl azonban egy érzékfeletti nézőpont felvétele nélkül ez sem lesz, nem lehet hibátlan. Ennek jelei már láthatóak.

Az Európa sorsát ma irányító, bitoló erők pedig rendelkeznek egy igen konkrét érzékfeletti szemlélettel, ez adja hatalmuk alapját. A globális világrendben ugyanakkor átrendeződés vette kezdetét, az angloamerikai világrend megingott. Orbán Viktor ezt felismerte, és jó érzékel manőverez. De a napi erőviszonyok

KKE ünnepi konferencia

30

53

átlátása nem elegendő egy hosszú távú stratégiához, ehhez évezredek fejlődési távlatok átlátására van szükség. E rálátás pedig hiányzik a kormány egyik háttér-agytrösztjeként működő Pallas Athéné Alapítvány által kiadott geostratégiai könyvcsoomagból, és hiányzik Matolcsy György tavaly ősszel elmondott víziójából, mely a jelenlegi amerikai korszakot felváltó, következő ötszáz éves eurázsiai korszakról szól. Matolcsy addig megy el, ameddig az intellektus képes elmenni, de ez már nem elég.

Az ország belpolitikája ennél élesebben látható módon mutatja meg, hogy téves irányba fejlődik. Helyes megítéléséhez át kell lépnünk a miniszterelnököt ért vádakra, morális ítéleteken, melyek hatalomvágyról, vagy a hatalom megtartásának technikáiról szólnak. Kizárólag cselekedetei lehetséges pozitív szándékait és hajtóerőit, valamint ezek objektív mozgásterét kell szemügyre vennünk, szigorúan objektív, szellemi nézőpontból. Néhány önkényesen kiragadott példát említek.

A Budavári Királyi Palota helyreállítása, a köztársasági elnöki rezidencia és a Miniszterelnökség visszavitele annak eredeti helyére nem urizálás, hanem a történelmi emlékezet helyreállítására tett kísérlet, és mint ilyen, szellemileg helyes tett.

A központosított államhatalom által irányított ország koncepciója azonban az egységállam elavult eszméjén alapul. Az erre felépített rendszer pedig – a regionális multik, a helyi gazdasági hatalom, a hazai nagytőke szereplőinek kinevelésével – ugyanolyan ingatag, mint az alapjául szolgáló eszme.

A miniszterelnöknek a kommunizmusra és a liberális kapitalizmusra vonatkozó kritikája, melyet Tusnádfürdőn fejtett ki, alapjaiban helyes. Az illiberalizmusnak nevezett alternatíva azonban e valós kérdésekre adott téves válasz. Bár való igaz, hogy a Nyugat által Közép-Európára erőltetett demokratikus sablon nem alkalmas e térség életfeltételeihez, az ezzel szembeállított illiberalizmus azon-

ban ösztönös, önkényes, szellemileg nem megalapozott elképzelés, így a valós korszellemmel ellentétes.

Az illiberalizmus egy központi irányítás alatt álló állammonopolista kapitalizmus és egy korábbi, a maga korában jogosult hűbéri rendszer sajátos keveréke, melyet az állami újraelosztás (Liska Tibor elévülhetetlenül éles szavaival: fosztogatásból osztogatás) révén lehet működtetni. Ennek ára a társadalom kettészakadása. Az egyik fele a kedvezményezettek szűk köre – egy, a gazdasági és politikai hatalom összefonódásából előállt elit, kiegészítve a felső középosztály kivételezett rétegével –, a másik oldalon pedig egy kiszolgáltatott, alattvalóvá nevelt tömeg áll. E társadalmi polaritás nem helyi jelenség, hanem globális. A mai világgazdaság legnagyobb válságtényezője a szakadatlanul mélyülő jövedelmi szakadék a tőketulajdonosok és a munkavégzők között. Ez a társadalmak gazdagokra és szegényekre való kettészakadását jelzi, a középosztály elolvadásával.

A Közép hiánya. Egy egészséges társadalomban a középosztály a 90%, alatta és felette alig van valaki. Ha valahol, hát itt, Közép-Európa közepén ezzel kellene foglalkoznunk.

„A MAGYAR SZERVES
ÉPÍTÉSZET FELADATA,
HOGY SZOLGÁLJA AZ
EURÓPAI KÖZÉP
EZOTERIKUS LÉTÉT.”

Makovecz Imre, 1985

Amit itt vázolok, nem egy baloldali-liberális alapállású kritika, távol álljon tőlem. Orbán Viktor rendszere sokban különbözik attól, amit a Nyugat szánt nekünk, mégis ellentmondásokkal teli.

Ezen ellentmondások okai részben tőle függetlenek, de vannak, amelyek csak tőle függenek. (...) A Nyugat gyarmata vagyunk, az I. világháborút követő békeszerződések óta rövid epizódokat kivéve folyamatosan, a volt központi hatalmakkal együtt. A mindenkorai kormány mozgásterét az angloamerikai háttérdiplomácia szabja meg. (...) Kimentek a tankok, bejöttek a bankok. (...)

Mindennek fényében kell értékelnünk, hogy Orbán Viktor mit tudott elérni, mert az nem kevés. Valami szuverenitást meg tudott őrizni a külpolitikában. A belpolitikában azonban a kedvezményezettek előnyeiert a nép komoly árat fizet. Még nem késő korrigálni. *(A korrakció szándéka már megfigyelhető pl. a kis- és középvállalkozások és a kutatás-fejlesztés szektor támogatásában – a szerk.)* Ne legyenek illúzióink, a Kós Károly Egyesülés magja a kedvezményezettek közé tartozik. A centrumban vannak, vagyunk. Makovecz Imre azonban nem a centrumba törekedett, hanem a perifériára. Most mi van a periférián? Tudunk róla? Ott vagyunk-e?

Az elmúlt harminc évben létrejött tökékoncentráció példátlan nagybirtokrendszert hozott létre, mely arányait tekintve rosszabb, mint ami 1945-ben volt. Ez a falvak és a családi vállalkozások sorvadását hozta. A folyamat száguld előre. Csányi Sándor, aki Európa második legnagyobb földbirtokosa, évi százmilliárd forintot költ arra, hogy mezőgazdasági vállalkozásaiból kiirtsa az élönmunkát, és robotizálással helyettesítse. Vajon ez lenne a helyes nemzetstratégia?

A digitális forradalmat, a személytelen intelligenciát tesszük idollá? Jó lenne felébredni, komolyan venni magunkat. Ma mit tenne Mesterünk? A 2010-es választások előtt aggodalmának adott hangot, mondván: Orbán Viktor túlságosan kiszolgáltatta magát bizonyos érdekcsoportoknak. (...) Hogy áll ma ez a dolog? Csak találgathatunk, és nem tudjuk, mi a miniszterelnök valós mozgásterét. (...) Vajon – bár jelen volt a tereben – miért nem szavazott a 2013-as földtörvény parlamenti szavazásán, mely

szöges ellentétben állt választási programjával, és amely külföldiek számára is eladhatóvá, privatizálhatóvá tette a földvagyonot? Szóval csak óvatosan az elhamarkodott ítéletekkel és a moralizálással. Van-e globális rálátásunk a folyamatokra?

A világ hatalmi egyensúlyában átrendeződés indult el. Ezt jól érzékeli Orbán Viktor is. A mozgástér egy rövid időre megnövekedni látszik. Itt az idő Európa felébredésére és viszonyaink átrendezésére, de milyen gondolatok mentén? Van-e válaszuk a közelgő globális krízisre, mely éppen e szellemi vákuum következménye? Irányítani akarjuk a tényeket, vagy elszenvadni?

Pedig az alternatíva létezik. Mégpedig épp olyan alternatíva, mely ebben a talajban, Közép-Európában gyökerezik, és amely alapja lehet egy, a Nyugattól és a Kelettől különböző, az itt élő népek együttélésére alkalmas, a legprogresszívebb keresztény impulzust hordozó fejlődésnek. Ez az alternatíva az, melyre az *Országépítő* 1990/1. számának idézett írásai mint programbeszéd utalnak. Ez az az eszme, melyet ismernünk és akarnunk kellene. (...)

Ez az öngazgató társadalom eszméje, mely elsőként Rudolf Steiner 1917-es békejavaslatában került nyilvánosságra. Ha akkor e megoldási javaslat mögé álltak volna a központi hatalmak, a háborút meg lehetett volna állítani. Valós békekötés következett volna, amely – ellentétben a versailles-i „békeszerződésekkel” – nem ültette volna el egy új háború csíráit. Ennek elmulasztása eredményeképpen jött a trianoni szerződés, s vele a német háborús felelősség dogmája, mely a német – és magyar – büntudat sulykolásával az angloamerikai világhatalom fenntartását biztosítja a mai napig.

Ez az a steineri eszme, mely Makovecz Imre életének tengelyét képezte, és amelynek közvetítését megkísérelte – úgy tűnik, eredménytelenül. Ehhez az építészeti számára csak eszköz volt. Ha komolyan vesszük szellemi hagyatékát, e feladat ránk marad, minket kötelez.

KÓS
KÁROLY
EGYES
SÜLÉS

ERTSEY Attila

terükben álló irányító erők közben egy új háborúra készülnek. Az új európai polgárháború forgatókönyve Nyugat- és Közép-Európa, míg a vízhiány a Közel-Kelet térképét rajzolná át. (...) E háború célja csak a káoszeltetés, a figyelemelterelés a szociális kérdések általunk felvázolt megoldásáról, mely partikuláris hatalmi csoportok érdekeit sérti. Ha a megoldás közeledik a megvalósuláshoz, a háborús tervek semmivé válnak. Mi ez az eszme, az öngazgató társadalom eszméje? Ez a röpké előadás csak indíttatás lehet arra, hogy elinduljunk ezen az úton, melyre most pár évig reális történelmi esély mutatkozik.

Az egységállam érvényessége 1917-ben végleg lejárt. A jelenlegi államformációk kivétel nélkül e kiüresedett formát örözik, és próbálják passzív alvással vagy erőszakkal továbbéltetni, beleértve az Európai Unió szuperállamát. Az egységállamot felváltó, öngazgató társadalom lényegét mestereink 1990-ben foglalták össze:

„A még elfogulatlanul gondolkodni képes ember számára ebből a tapasztalatból ma már nyilvánvaló az, amit Steiner a múlt század végén megfogalmazott, hogy a szociális fejlődési tendenciák abban az irányban hatnak, hogy az államnak fokozatosan ki kell vonulnia mind a gazdaságból, mind pedig az oktatás, a tudomány, a művészet, azaz a szellemi élet területéről. Ha ez megtörténik, és a gazdasági élet a saját törvényei szerint működhet, akkor képes lesz a maga intézményes rendszerét is kialakítani. Az államnak mint demokratikus intézményrendszernek nem lesz más feladata, mint hogy biztosítsa állampolgárai számára a jogegyenlőséget, és gondoskodjon külső és belső védelmükről. A szellemi életben nem lehet demokráciáról beszélni, mert a szellemi élet individuális képességeken alapul, természeténél fogva hierarchikus. Szocializmus – azaz szociális igényekre épülő rendszer – csak a gazdasági életben lehet, ahol az emberek egymásra utaltak, ahol a kölcsönösségnek kell érvényesül-

Ma mindenki egy közelgő krízisről beszél, a klímakatasztrófa rémképével hisztérikus hangulatba hozták a világot. Valóban, válság közeleg, mely azonban kettős: egy szociális és egy ökológiai krízis, utóbbi az előbbi következménye. A szociális válság mai kifejezéssel élve az elmaradt paradigmaváltás következménye. Steiner nyomán mi ezt a szociális kérdés elodázásának nevezhetjük. A közgazdaságtan egyre pontosabb válságanalíziseket produkál, azonban megoldást nem lát: „az új paradigma még nem látszik”. A Deutsche Bank volt elnöke tavaly októberben nyilatkozta, hogy pénzügyrendszerünk az összeomlás határán áll, és újjáalakítást követel. Hogy mivé kellene alakítani, arról egy szót sem ejtett, nincs is rá válasza. A megoldás pedig 1917 óta rendelkezésre áll.

A klímahisztéria-keltők azt akarják elhíttetni, hogy nincs szociális válság. A hát-

nie. *Ami ma Magyarországon történik, az – talán egész Európában a leginkább – nyilvánvalóvá teszi, hogy milyen irányt kell vennie a társadalom átalakításának. Visszarendeződéstől félünk, és hatalmi vákuumról beszélünk. Visszarendeződés a történelemben soha nem történt. A vákuum pedig nem a hatalomban, hanem a szellemi életben van. Ezért elsősorban gondolatokra, a jövőre vonatkozó gyakorlati, életképes gondolatokra van szükségünk, nehogy egy, még a visszarendeződésnél is rosszabb állapot következzen be.*”

Amit mestereink leírtak, semmit sem veszített aktualitásából, viszont az akkor történt mulasztás következtében most mélyebbről kell elindulnunk újra, mint harminc évvel ezelőtt. Kálmán István erre is adott útmutatást 2019-ben: „Az emberek egyre kisebb része képes fogalmat alkotni arról, hogy van egy szellemi világ, ami mindennek, ami körülvesz minket, forrása és mozgatója. Képtelenek felfogni, hogy bármilyen cselekedet, amit elhatározunk, csak akkor lehet eredményes, ha indítékát a szellemi szférából veszi. Ha nem, abból csak pusztítás származhat. Ezért szükség van arra, hogy összeszedjük azt a pár embert, aki még képes befogadni valamit, és velük el kell kezdeni egy radikális munkát, mely a forrásból merít. Előadások tartásának többé nincs értelme. Beszélgetni kell, kérdéseket feltenni. Radikális forgatókönyvekre van szükség.”

Túlzottan hozzászoktunk, hogy ha valami bajunk van, az államra mutogassunk. Ha a szabad szellemi élet fogalmát nem frázisnak tekintjük, hanem átérezzük vagy legalább megsejtjük annak eleven valóságát, akkor világossá kell válnia, hogy ebbe az államnak semmilyen módon – se beruházások, se támogatások, se pályázatok, se ösztöndíjak, se állami iskolarendszer révén – nem szabad beavatkoznia. Ha azt teszi, csak a betegséget prolongálja. E tényt különösen nehéz belátni, ha ki vagyunk tömve állami megbízásokkal, annyira, hogy az sem tűnik fel, hogy a Kós Károly Egyesülés jó néhány tagja – köztük neves építészek –,

akik nincsenek az állami-önkormányzati beruházások közelében, a megszűnés határán egyensúlyoznak. Lássuk be, ma az állami források nélkül a KKE költségvetése összeomlana. És egy politikai kurzusváltás esetén össze is omlik, az MMA-val együtt. (...) Az államnak nincs köze a Kecse utcai mennyezetten látható csillagképekhez. Csak a földi dolgokhoz van köze, azok közül sem mindhez. Jobb lenne elébe menni egy változásnak, nem elszünetelni azt.

Az első, legfontosabb feladat a szellemi élet szabadságának intézményes megvalósítása. Hogy ez mit jelent, azt először alaposan meg kell ismernünk. A második és harmadik feladat a jogrend és a gazdaság átalakítása belülről, alulról. Ez nem megy egy csapásra, pláne nem felülről bevezetve.

A változás csak lassan, fokozatosan jöhet létre, egy szerves fejlődés eredményeképpen, melynek alapja egy megismerési erőfeszítés. Ebből felismerések jönnek, a felismerésekből azonnal cselekvés születik.

Az állam visszavonulása csak ott lehetséges, ahol létrejött az adott állami feladatot átvállalni képes iniciativa. E folyamatot az állam irányítói – a miniszterelnök és környezete – segíthetik, ha megértés születik bennük. A mi dolgunk az iniciativa, és annak megvalósítása.

A változás csak alulról indulhat, „a nép vállalkozásaként”. Vállalkozásaink új alapokon társulásokat kell létrehozniuk, melyek képesek lesznek arra, hogy szélesebb körben együttműködjenek másokkal, például a még létező mezőgazdasági vállalkozásokkal. E társulások alapvető funkciója az, hogy a gazdaság eredendő feladatát – az emberi szükségletek kielégítését – betöltsék. A mai gazdaság erre nem képes, mert célja nem ez, hanem a profittermelés.

A társulásokban fogyasztók és termelők kapcsolódnak össze, hogy a keresletet és a kínálatot a szükségleteknek megfelelően hangolják össze. Másik feladatuk egy új pénzműködés megvalósítása, a pénz hármas funkciójának – vásárlópénz, hitelpénz, ajándék pénz – felis-

merése alapján. A vállalkozások saját éves gazdasági tervükben várható bevételeiket e három csatornába irányítják. A vásárlópénz az árucserében működik. A hitelpénzt termelő vállalkozások kaphatják, például új termelőeszközökre. Az ajándék pénz a materiális termelésben nem résztvevőket finanszírozza: a szellemi életet, a szociális és egészségügyi kiadásokat (gyerekek, öregek, betegek). Ha a társulások gazdaság kibontakozik, nemcsak arra lesz képes, hogy a gondoskodó államtól átvegyük a gazdálkodást és a szellemi élet működtetését, azaz sorsunkat a saját kezünkbe vegyük, hanem hosszú távon a bankok feladatát is a társulások veszik át. Ehhez hozzátartozik egy új tökefogalom, a pénz és a munkaerő áru jellegének megszüntetése, és a termelőeszközök használati tulajdonának megteremtése. Ez felszabadítja a föld- és ingatlanpekulációba fagyasztott őríási tőkét.

E működés csírájában ott van a Kós Károly Egyesülés tevékenységében, de nem tudatosan; ott van a Waldorf-iskolákban; és szintén ott van a kosár-társulásokban, vagyis a közösségi támogatású mezőgazdaságban. A KKE építészei – ha nem térültek el a kereskedelmi építészeti felé –, ismerik a termelő-fogyasztó társulás lényegét, hiszen egy családi ház tervezése során a fogyasztóval szoros együttműködésben kell kivitelezni a házat: nem a vágyaikat, hanem azt, amit akarniuk kellene.

A szükséges változások másik iránya például az öngazdátó iskolák létrejötte, fokozatos emancipálódással a gondoskodó állam irányítása alól. Bár sok ösztönös törekvés mutatja e változás igényét, de megalapozott szükségességének felismerésére mégiscsak a Waldorf-iskolák léte ad lehetőséget. A mintegy száz Waldorf-intézmény közel fele iskola, e negyvennégy iskolából ma nagyjából három az, amely tudja, miről van szó. Ez kb. 7%. A teljes iskolarendszert nézve az arány homeopátiás. De a homeopátia hat.

Alexander Caspar, a hármasan tagolt társadalmi organizmus eszméjének ma élő legnagyobb ismerője szerint a katasztrófa elkerüléséhez a változások szükségességének felismerése kell, s hogy ez áthassa a népesség legalább 5%-át. Erre csekély az esély, de – katasztrófával vagy a nélkül – nincs más út. E társulások létrejöttére 1917 után száz évvel most ismét történelmi esély mutatkozik egy krízis előtt, melyet sértelesen csak ezek a társulások képesek túlélni, és a romokon egy új, élhető világot felépíteni. Ez az elkövetkezendő évtized feladata, mely sorsfordító évtized lesz. Azt hiszem, ez megfelelő feladat lehet a KKE eljövendő tíz évére.

Kampis Miklós Szent Mihály-napi beszédében azt mondta az én generációmról, hogy kissé elfáradt. Ezért nem hozzánk szólt, hanem a fiatalokhoz, a vándorokhoz és nem vándorokhoz. Én viszont saját generációmhoz szólok, beleértve a miniszterelnököt is. A harminc éve elvetett mag néhányunkban kicsírázott, néhányunkban ott rejlik, kibomlásra várva. Harminc éve lelkesek voltunk, de süketek és vakok. Ma tükör által homályosan, de látunk. Most mi vagyunk döntési helyzetben. Épp annyi idősek vagyunk, mint mestereink 1989-ben, amikor a KKE-t alapították. Most mi vagyunk soron. Nem hiszem, hogy elfáradtunk volna.

Két év múlva a KKE harminchárom éves lesz. Krisztusi kor. A feltámadásunk a tét. A döntő csata csak most kezdődik. Össze kell szednünk maroknyi csapatunkat, hogy a Helm-szurdokból kilovagoljunk az orkhadakkal szembe. S ha megtesszük, hajnalban megérkezik a nem várt segítség.

(Teljes szöveg: orszagepito.net)

KÉZMŰVES KIVITELEZÉS

Farkas Miklós

Több mint három évtizeddel ezelőtt, 1987-ben Csenger település tanácselnöke megkért, hogy szedjek össze minden írást, ami Makovecz Imrével kapcsolatos. A *Lakás-kultúra* magazinban éppen a sárospataki házairól cikkeztek. A látottak alapján megkerestük, és az első kérésre eljött hozzánk. Már a látogatás elején lehetett érezni, hogy karizmatikus, kritikusan szókimondó, erős személyiség. Akkor eldöntöttem, hogy nem félni, hanem tanulni fogok tőle. Sok évvel később, Mátészalkán a kapcsolatunkat ő maga jellemezte. A város organikus épületeket szeretett volna építeni. Imre bácsi több tervet is bemutatott. Felvetődött a kérdés, hogy ki fogja ezeket a házakat megépíteni. Azt felelte, hogy „minden településen vannak Farkas Miklósook, akik kezükbe veszik a tervet, mernek kérdezni, és megépítik a házat”. Egy vagyok hát a sok építő közül, de az eredeti.

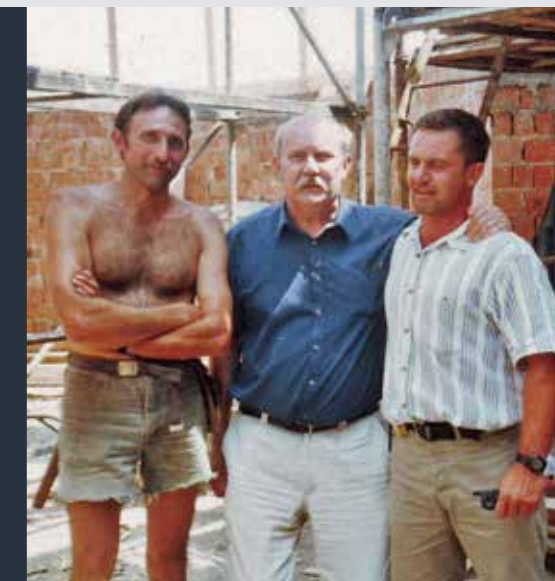
Amikor először a kezébe vesz az ember egy Makovecz-tervet azzal a céllal, hogy azt megépítse, átláthatatlannak tűnik a feladat. De le lehet ezt a nehézséget küzdeni. A terveket megtanultam minden apró részletéig, szinte magamba szívtam, megemésztettem, gondolatban többször összeraktam. Nagyon vártam, hogy leülsem az első kifizetővel, és beinduljon a csapat. Építésvezetőként az volt a dolgom, hogy bábáskodjak a házak születésénél, irányítsam a szakmák képviselőit. Eleinte nagy a lárma, minden mester szereti a saját hangját hallatni, szapulni a technológiában előtte lévőt. Aztán egyszer csak minden a helyére kerül, megszólal a zene, kinő a sárból a csoda. Elkészül az alap, a fal, majd a ház koronája, a tető.

A csapatmunkára és arra, hogy a segédmunkásnak is lehet jó ötlete, Imre bácsi tanított meg. Konkrét szakmai tanácsokat soha nem adott, ha elakadtunk, belőlünk kényszerítette ki a megoldásokat. Fiacskám, meg tudod csinálni – mondta. Egy-egy ilyen biztatás után új oldalról közelítettük a feladatot, átgondoltuk, utánaolvastunk, megbeszéljük, és sorra megoldódott minden problémánk. Biztosan sokan emlékeznek a helyi iskola tetőszerkezetének történetére. A munkára felkért szegedi ácsok belevágták a szekercét a fába, azzal, hogy ezt nem le-

het megcsinálni. Felhívtuk Makoveczet. Azt tanácsolta, hogy menjünk ki Erdélybe, és onnan hozzunk mestereket. Így is volt. Az erdélyi ácsok sem építettek még organikus házat, de a Mester tudta, hogy a székely ember nem adja fel, és van kellő rátermettsége a feladat megoldásához. Egyébként a szegedi ácsok is meg tudták volna csinálni, nem a szakértelmükkel volt a baj. Ők már harminc évvel ezelőtt piaci alapon dolgoztak, a KÉSZ Kft. ma az ország egyik legnagyobb építőipari cége.

Nincs két egyforma fal vagy tető, építés közben minden nap új feladat vár az emberre. Ha sikerül megépíteni egy ferde pillért, vagy egy összetettebb tetőt, a sikerélmény önbizalmat ad. A Mester nemcsak építészeti tanított, hanem világszemléletet, emberismeretet, életrealizációt is. Feladatokat bízott ránk, amelyeken keresztül önbizalomra tehetünk szert, s ez további szakmai bátorságot adott. Budapesten katonáskodtam, esténként ellátogattam irodájába, ahol több tanít-

▼ Balról Szilágyi Mihály, Makovecz Imre, Farkas Miklós a csengeri görögkatolikus templom építési területén

▲ Puskás Zoltán, Makovecz Imre, Apáti György a csengeri kőzetkezdő építési területén